Afrika

Ander werk van Daniel Kehlmann in vertaling

Ik en Kaminski (roman, 2004)
Het meten van de wereld (roman, 2006)
Roem (roman, 2009)
F (roman, 2013)
Je had moeten gaan (novelle, 2016)
Tijl (roman, 2017)
Lichtspel (roman, 2024)

Daniel Kehlmann

Afrika

Roman

Uit het Duits vertaald door
Josephine Rijnaarts

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2026

De vertaalster ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands letterenfonds
dutch foundation for literature

Oorspronkelijke titel *Afrika*
Oorspronkelijke uitgever Rowohlt, Duitsland
Copyright © 2026 Daniel Kehlmann
Copyright vertaling © 2026 Josephine Rijnaarts/
Em. Querido's Uitgeverij BV
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Em. Querido's Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij.
Voor de productie van de boeken van Querido wordt alleen gebruikgemaakt van duurzaam en verantwoord geproduceerd papier.

Omslag Roald Triebels
Foto auteur Jan Frankl
Zetwerk Perfect Service, Reeuwijk

ISBN 978 90 253 2264 9 / NUR 302
www.querido.nl

Wij kunnen hen dus wel barbaren noemen als wij de rede tot maatstaf nemen, maar niet als wij ons gedrag tot maatstaf nemen, want wij zijn in allerlei opzichten veel barbaarser.

Michel de Montaigne, 'Over kannibalen', in: *De essays*, vertaald door Hans van Pinxteren

Dan stapt de Oostenrijker erop af.

Franz Grillparzer, *König Ottokars Glück und Ende*

I

Gezantschapsraad Strinetzky had slecht geslapen. In de bleke ochtenduren had hij rusteloos liggen woelen zonder zich in zijn slaap te kunnen herinneren waarom hij zo bezorgd was. Pas bij het wakker worden, terwijl hij nog een veld met besmeurde, roodgekleurde sneeuw en een paar kale bomen voor zich zag, kwam zijn geheugen terug en dacht hij aan de ellende die hij zich op de hals had gehaald.

Maar omdat je je niet zomaar in bed kon verstoppen, sloeg hij de deken van zich af, zette zijn tanden op elkaar en stond op. Het was koud. Al voor de derde week op rij viel er sneeuw. Het sneeuwde ochtend aan ochtend, pas 's middags klaarde het meestal op.

De gezantschapsraad belde om de bediende.

De bediende kwam niet.

De gezantschapsraad belde weer.

De bediende kwam nog steeds niet.

De gezantschapsraad wachtte rillend van de kou, streek met zijn hand over zijn kale kruin, die nog steeds onwennig aanvoelde, als een deel van een vreemd lichaam, want zijn haar viel pas sinds kort uit.

Hij dacht aan het duel.

Uit alle macht dwong hij zichzelf aan iets anders te denken.

Hij bleef aan het duel denken en belde opnieuw.

En nu kwam Zdenek, zijn bediende, die een kom warm water op het nachtkastje zette.

'Mevrouw al wakker?' vroeg de gezantschapsraad. Niet dat het voor hem van belang was, maar het feit dat ze niet meer bij hem sliep maakte hem onzeker tegenover het huishoudelijk personeel. Als je erover praatte alsof het de gewoonste zaak van de wereld was werd het misschien minder pijnlijk.

Maar Zdenek leek het even weinig te kunnen schelen als al het andere.

'De barbier?' vroeg de gezantschapsraad.

'Die komt over een halfuur,' zei Zdenek.

'Hoe laat is het dan nu?'

Zdenek haalde zijn schouders op.

'Hoe weet je dan wanneer de barbier komt als je niet weet hoe laat het is?'

'Duurt altijd halfuur.'

'Maar dat zal toch wel van het tijdstip afhangen?'

'Nee, altijd halfuur.'

'Ik snap het,' zei Strinetzky, wat hij altijd zei wanneer hij iets niet begreep. Van alles wat hij op de diplomatenacademie had geleerd was dat het enige waar hij iets aan had. Hij hoefde er niet eens over na te denken, het ging vanzelf.

In de kamer naast de zijne hoorde hij zijn vrouw heen en weer lopen en kuchen. Ze moest net zoveel last van de kou hebben als hij. Hij pakte zijn zakhorloge uit de la van het nachtkastje. Het was drie minuten over halfzeven.

Peinzend wond hij het horloge op. Daarna trok hij zijn nachthemd uit, doopte zijn handen in het water en waste zijn gezicht, hals, handen en oksels.

Hij kleedde zich aan. Het witte overhemd, de gestreepte broek, de donkere jas. Toen hij klaar was, stond Heinrich, de barbier, al voor hem. Strinetzky keek op zijn horloge. Het was drie minuten over zeven.

Strinetzky ging zitten en Heinrich begon aan zijn dagelijks werk: scheerschuim en scheermes, de gloeiende haartang, het hele arsenaal aan hitte, pijn en geur.

'Is er nog nieuws?' vroeg Strinetzky, omdat hij dat elke ochtend vroeg, zoals iedereen in deze en elke andere stad die vraag elke ochtend aan zijn barbier stelde. In feite kon het hem niet schelen wat er voor nieuws was, eigenlijk nooit, maar vandaag al helemaal niet, en toen Heinrich met een waterval van woorden geroutineerd opdreunde dat er in de Rijksdag werd geruzied over begrotingsvoorstel zus en keizerlijk edict zo, dat Bismarck zijn droom van een arbeidersverzekering niet wilde opgeven, dat sociaaldemocraten nu ook het lidmaatschap van verenigingen was ontzegd, van alle verenigingen dus, behalve die van henzelf, de Socialistische Arbeiderspartij, die om de een of andere reden nog niet was verboden, al kon dat niet lang meer duren, dat de opstand tegen de Britten in Khartoem verder escaleerde, die arme Engelsen konden geen kant meer op, dat de grote ontdekkingsreiziger Henry Stanley in Berlijn was aangekomen en zijn intrek had genomen in de Askanischer Hof en dat Millöckers *Bettelstudent* in het theater nog steeds volle zalen trok, kon de gezantschapsraad alleen maar denken dat hij de *Bettelstudent* misschien nooit zou zien en nooit zou weten hoe de opstand in Khartoem afliep.

'Hoe gaat het graag uw hoofd achterover graag nog wat meer hoe gaat het met Uwe Genade tamelijk verstrooid vanochtend, hè?' ratelde Heinrich, die hij eigenlijk nog nooit normaal had horen praten.

'Dat valt wel mee, hoor,' zei Strinetzky en hij voelde het scheermes langs zijn hals schuren.

'Veel werk, Uwe Genade, en mevrouw alles goed iedereen gezond?'

'Niet veel te doen op de ambassade,' zei Strinetzky. 'Iedereen gezond.'

'De ambassadeur, Zijne Excellentie de graaf zeker naar de Afrikaconferentie?'

Strinetzky wilde knikken, maar dat ging natuurlijk niet met een mes op je keel.

'Moet Uwe Genade meneer de gezantschapsraad daar ook heen?'

'Nee, nee, dat is alleen voor de ambassadeurs.'

Heinrich liet die mededeling even bezinken en Strinetzky bedacht dat hij deze vriendelijke man, die hij sinds zijn aankomst in Berlijn vier weken geleden elke dag had gezien en met wie hij zich inmiddels meer verbonden voelde dan met wie ook in deze kille stad, in elk geval veel meer dan met Rosa, die hij nu in de kamer ernaast om de bediende hoorde bellen, dat hij die man het liefst over het duel had verteld. Maar dat kon natuurlijk niet. Hoe moeilijk het ook voor hem was, hij moest zijn mond houden. Dat hoorde zo.

'Ik heb morgen namelijk een duel.'

Het mes op zijn keel stokte.

'Och, Uwe Genade,' zei Heinrich toen op deels geschrokken, deels verwijtende toon. 'Hopelijk op de degen?'

Strinetzky slikte voorzichtig en antwoordde: 'Op het pistool.'

'Heremijntijd Uwe Genade op het pistool?'

'Is dat erg?'

De barbier zweeg, doopte een doek in de kom met het nog altijd warme water en begon het achtergebleven scheerschuim van het gezicht van de gezantschapsraad te vegen. Hij deed het behoedzamer dan anders, bijna teder.

'Zeg het nou maar, wat bedoelt u, zijn pistolen veel gevaarlijker?'

De barbier zweeg nog even, alsof hij een aanloop moest nemen. Het was namelijk zo, zei hij toen, met uw welnemen, Uwe Genade, meneer de Gezantschapsraad, dat als een duel heel slecht afliep, dat er dan geen arts werd gehaald maar een barbier om het lijk of liever gezegd het lichaam weer, tja, hoe zeg je dat, weer enigszins toonbaar te maken, dus alles wat openlag dicht te maken, vast te naaien en bij te werken, en als je dat jarenlang deed, kreeg je nou eenmaal het een en ander en nog wel iets meer te zien. Met een degen kwam er algauw bloed tevoorschijn, dan kon de gewonde zich als het ware gewonnen geven en was het duel zonder gezichtsverlies afgelopen. Maar met pistolen viel er niets te regelen, geen mens kon zo goed schieten dat hij de ander met opzet alleen licht verwondde. Zo'n revolverheld uit Amerika misschien, maar zulke wonderbaarlijke schutters had je niet in Berlijn en omstreken, daarom werd je er zoals hij al zei als barbier vaak bij gehaald om de afschuwelijkste kogelwonden op te kalefateren, je had geen idee wat vliegend metaal in een gezicht aanrichtte. Geen schermer was zo barbaars dat hij op de neus van zijn tegenstander mikte, maar zodra die tegenstander veertig passen verder stond lag alles in Gods

hand! De barbier depte wat parfum op Strinetzky's voorhoofd en maakte vervolgens met een snelle beweging de haakjes van de kapmantel los die hij om de jas had geslagen. En juist de neus, voegde hij eraan toe, maakte het zo moeilijk om een dode weer een menselijk gezicht te geven, je moest het kraakbeen vervangen en de vorm weer opbouwen op een plek waar vaak alleen nog een diep gat zat. 'Voelt u zich niet goed, Uwe Genade?'

Hij was een beetje duizelig, zei Strinetzky. Van de parfum!

'Wat ben ik toch een sukkel!' De barbier sloeg zich schuldbewust op de borst. 'Ik praat en praat maar en let helemaal niet meer op. De onnozelheid zelve, zei mijn moeder altijd. Heinrich, zei ze, jij bent de onnozelheid zelve!'

*

Toen de gezantschapsraad zat te ontbijten en net een beetje tot rust was gekomen, kwam helaas zijn vrouw binnen.

'Heb je goed geslapen?' vroeg hij.

Rosa knikte. Daarna haalde ze haar schouders op. En daarna schudde ze haar hoofd. Wat moest je op zo'n saaie vraag ook antwoorden. En wat betekende dat eigenlijk, goed slapen? Je sliep of je sliep niet. Slapen was over het algemeen goed en niet slapen normaal gesproken slecht, maar wat betekende goed of slecht slapen?

'Dus weer niet?' vroeg hij, en het ergerde haar meteen dat zijn stem zo ongeduldig klonk en hij het alleen nog maar vervelend vond dat ze 's nachts urenlang wakker lag.

'In de steeg riep iemand vivat,' zei ze.

'In Berlijn roept er altijd wel iemand vivat.'

'Wat voor vivat?'

'Lang leve Bismarck, weg met Frankrijk.'

Hij haalde zijn schouders op. Eigenlijk was dat een ongebruikelijk vivat, de oorlog lag alweer een paar jaar achter hen en de woede van de mensen op Frankrijk was over het geheel genomen bekoeld.

Ze nam hem een paar seconden op: de wijkende haargrens, de ronde ogen, die er altijd uitzagen alsof hij ze samenkneep terwijl ze gewoon alleen maar klein waren, zijn ook al heel ronde kin, de korte snor, en ze vroeg zich af of ze hem ooit knap had gevonden. Ze was met hem getrouwd omdat je op je negentiende nou eenmaal met iemand trouwde, omdat hij van adel was, ook al was die laag, omdat hij geld had, ook al was het niet veel, en vooral omdat haar vader erop had aangedrongen. Wat had ze anders gemoeten? Zich bij het circus aansluiten en haar leven delen met een voltigeur? Dat zou ze best gewild hebben, ze waren zo sterk en slank, die kunstrijders, maar hoewel ze er serieus over had nagedacht en tenslotte ook zelf geen slechte amazone was, had ze het niet aangedurfd en een jonge ambtenaar met toekomstperspectieven genomen.

Hij leek vandaag nog verstrooider dan anders. Ze ging aan tafel zitten. Waar dacht hij toch altijd aan? Aangezien hij niet bijster intelligent was, verbaasde het haar dat hij zo in beslag werd genomen door zijn gedachten, die zich altijd met iets anders bezighielden dan met wat er voor zijn neus gebeurde. Zou hij hier in Berlijn al een nieuwe soubrette gevonden hebben? In Wenen had hij zo zijn best gedaan om zijn soubrette voor haar te verbergen, ze had gewoon medelijden met hem gehad.

Het ontbijt zag er even troosteloos uit als altijd. Twee worstjes, wat koude goulash, een stuk gebraden vlees, een halve visschotel die nog over was van gisteren – in deze kou bleef vis op de vensterbank dagenlang goed –, en brood, boter en melasse. Anders viel Gustav meteen op het ontbijt aan, maar vandaag leek hij geen trek te hebben.

'Moet je naar het congres?'

'Congres?'

Soms had ze hem het liefst een klap gegeven vanwege dat verstrooide herhalen van woorden.

'Ja, het congres, Afrika.'

'Dat is alleen voor ambassadeurs. Het is ook niet belangrijk. Een trucje van Bismarck.'

'Wat wil hij daar dan mee?'

'Waarmee?'

'Je zei: een trucje van Bismarck. Wat voor trucje?'

'Een trucje?'

'Dat zei jij.'

'Ja, gewoon een trucje.'

Dat zeiden ze altijd. Alles wat er gebeurde was een trucje van Bismarck, het was de grootste dooddoener in politiek Berlijn. Juist de ergste domkoppen zeiden het zonder erbij stil te staan. Vermoedelijk klopte het zelfs. Wat er ook gebeurde, Bismarck had het op de een of andere manier op touw gezet, meestal om redenen die niemand begreep behalve hijzelf.

'Maar je mag hem niet doden,' zei ze.

'Nee, nee.'

Vandaag was hij nog afweziger dan anders. Misschien had hij toch al een nieuwe soubrette leren kennen.

'Dan kom je in de gevangenis. Of je krijgt een onderscheiding. Een van tweeën. Als je Bismarck doodschiet.'

'Een onderscheiding, ja!'

Ze zwegen een poosje. Ze waren nu vier jaar, zeven maanden, twaalf dagen en acht uur getrouwd en hadden telkens weer geprobeerd van elkaar te gaan houden. In het begin had het er zelfs even op geleken dat dat zou lukken. Op hun huwelijksreis naar Triëst. Dat was lang geleden.

'Waarom schraap je je keel?' vroeg ze.

'Schraapte ik mijn keel?'

'Dat is een nieuwe gewoonte van je. Je schraapt voortdurend je keel.'

'Misschien ben ik verkouden.'

'Je kunt niet altijd verkouden zijn.'

Ze hoefde tenminste niet meer naast hem te slapen. Hij giechelde vaak in zijn slaap, en als ze hem moest geloven, wat ze niet wilde, dan snurkte zij. Meteen na hun aankomst in Berlijn had ze haar bed door Zdenek in het vertrek laten zetten dat de bibliotheek werd genoemd, zogenaamd voorlopig, zodat Gustav haar niet wakker maakte als hij laat van zijn werk kwam. In werkelijkheid werkte hij nooit lang door, dat wist ze, maar hij kwam wel bijna altijd pas 's nachts thuis, nu al, en zodra hij een soubrette had gevonden zou het nog veel later worden.

'Hoe zit het eigenlijk met de crisis in Roemelië?' vroeg ze.

'Wat zeg je?'

'Tussen Bulgarije en Servië!'

'O ja,' zei hij. 'Natuurlijk.'

'Wat vind jij daarvan, Gustav?'

'Waarvan?'

'Van de crisis.'

'Wat ik daarvan vind?'

'Komt er oorlog?'

'Tussen wie?'

'Tussen Bulgarije en Servië, Gusti.'

'Dat weet je tegenwoordig nooit.'

Ze keek hem een hele tijd onderzoekend aan voordat ze antwoordde: 'Dat is interessant. Zoals jij het analyseert. Daar kun je nog eens iets van leren.'

'Ik kom vandaag laat thuis,' zei hij, stond op, belde om de bediende, die hem zijn laarzen aan moest trekken, en drukte met koele lippen een kus op haar voorhoofd. Daarna liep hij de kamer uit om dossiers in zijn aktetas te stoppen. Dat deed hij elke ochtend. Meestal waren er thuis helemaal geen dossiers, omdat hij nooit werk mee naar huis nam, maar er was altijd wel iets wat ervoor door kon gaan, en dat stopte hij dan met een gewichtig gezicht in zijn leren tas, alsof zijn leven ervan afhing.

'Waar kom je trouwens vandaan?' vroeg Rosa aan de bediende, eigenlijk alleen omdat het haar stoorde dat hij daar zo stokstijf stond te zwijgen.

'Uit Märisch Ostrau, mevrouw.'

'Welk dorp?'

'Een heel klein dorp. Mevrouw zal het niet kennen. Zevenenzestig zielen. Op zondag gaat iedereen vissen in de rivier.'

'Elke zondag?'

Zdenek glimlachte zo breed dat de huid rond zijn ogen diepe rimpels vormde. Zo blij werd hij bij de herinnering. 'Behalve als het regent.'

'Regent het vaak?'

'Heel vaak, mevrouw.'

'En wat doen jullie dan?'

'Dan doen we niets.'

Ze glimlachten allebei, zij zittend, hij staand. Zij glimlachte omdat ze aan Wenen dacht. Ze dacht aan haar vrienden, aan de cafés, aan de schilder Hans Windisch, die ze elke dinsdag en donderdag bezocht had in zijn atelier, en aan de opera, waar ze nooit zo graag naartoe was gegaan omdat er altijd werd gezongen, maar die ze nu opeens miste.

En Zdenek, die bij de deur stond te wachten tot hij de gezantschapsraad in zijn laarzen mocht helpen, glimlachte omdat hij dacht aan de luie zondagen dat het regende, aan de vissen in de rivier, aan zijn vader en moeder en het ruisen van de wind in de boomkruinen rond het dorp dat zijn thuis was.

*

Op zijn bureau lag een briefje: 'Gelieve u terstond bij Z.Exc. te melden.'

Dus liep de gezantschapsraad de gang door, klopte op de vergulde deur, wachtte de voorgeschreven vijf seconden, ging naar binnen.

Zoals zo vaak zat de ambassadeur niet aan zijn bureau, maar achter de vleugel.

'Goedemorgen,' zei hij zonder op te kijken. 'Wilt u iets horen, beste man?' En zonder ook maar te wachten tot de gezantschapsraad op een van de met zijde beklede stoelen had plaatsgenomen, begon hij een mazurka te spelen.

Strinetzky ging zitten en luisterde. De melodie werkte zich in triolen omhoog, begeleid door een driekwartsmaat, terwijl het tempo een zwierige vaart kreeg. De handen van de ambassadeur vlogen over de toetsen, het geheel bezat kracht en elan.

Maar toen begon ook het tweede deel al en gebeurde er wat in de composities van de ambassadeur vroeg of laat altijd gebeurde: het thema werd herhaald terwijl er eigenlijk een variatie had moeten komen, daarna volgde nog een herhaling en werd de begeleiding steeds wilder, omdat die uiteindelijk moest verhullen dat er in de bovenstem niets gebeurde.

Strinetzky deed zijn ogen dicht alsof hij beter wilde luisteren. Ondanks alles deed de muziek wat ze altijd deed: hij fleurde ervan op. Hij zag Mitzi Zulick, die hij zo miste dat hij er soms van moest huilen, met ongeëvenaarde gratie op het toneel staan. Ze verplaatste haar gewicht naar haar standbeen en liet haar vrije been losjes heen en weer zwaaien, daarbij spreidde ze de vingers van haar linkerhand en streek ze plotseling met een snelle beweging over haar gezicht, zodat de lokken van haar kastanjebruine pony opwaaiden.

Toen was het moment voorbij en dacht hij weer aan het duel. En omdat Zijne Excellentie nu eenmaal een componist was die van herhalingen hield, was de mazurka nog lang niet afgelopen.

*

De oorzaak van alle ellende was dat iemand als hij zich een vrouw als Mitzi eigenlijk helemaal niet kon veroorloven. Want Mitzi was geen serveerster en geen lavendelverkoopster, ze was een veelbelovende actrice bij het Theater an der Wien, die zelfs al twee keer in de *Neue Freie Presse* was genoemd. En ze had hem eerst ook helemaal niet gewild, maar de theaterdirecteur had haar te verstaan gegeven dat hij twee soorten actrices niet kon gebruiken:

getrouwde, en dames die zich niet met mannen inlieten. Een jonge actrice was er, aldus zijn opvatting, om publiek naar het theater te lokken, voor de kunst had je tenslotte de mannen en de oudere actrices, en voor een jonge actrice van wie bekend was dat je bij haar totaal geen kans maakte, reisde niemand de halve stad door, nog afgezien van de kosten van een toegangskaartje en de krappe theaterstoelen die je voor lief moest nemen.

En zo had Mitzi Zulick uiteindelijk toegegeven, omdat er voor haar kleedkamer altijd maar twee mannen stonden te wachten en de ander, Strinetzky's rivaal, een oude man van vijftig was. Maar ze had meteen duidelijk gemaakt dat ze regelmatig uitstapjes met een tweespan verwachtte, evenals besloten diners in goede restaurants, royale cadeaus in de vorm van juwelen, en een groot boeket na elke voorstelling, zonder uitzondering. En omdat hij geen officier was, en ook geen beroemde dichter, had hij zich daarbij moeten neerleggen: wie zich eenmaal iemand als Mitzi Zulick in zijn hoofd had gezet, moest bereid zijn daarvoor te betalen. In het begin had hij zichzelf nog aangespoord om geen dwaasheden te begaan en af te zien van zo'n onbezonnen liaison, maar ze had zulke grote donkere ogen en zo'n fijngebouwd lichaam, en haar stem was weliswaar niet krachtig, maar wel heel zuiver, vooral in de hoge tonen, en als hij in de zaal naar haar zat te luisteren en eraan dacht dat hij haar over een paar uur in een luxekamer in Hotel Imperial – want iets goedkopers mocht het helaas niet zijn – in zijn armen zou houden, viel hij bijna in zwijm van blijdschap.

Zijn bankrekening was verbazingwekkend snel leeggelopen. Daarna moest hij de gouden munten inwisselen die hij van zijn grootmoeder had geërfd, en ten slotte het klei-

ne huis bij Mürzzuschlag verkopen, dat hij van zijn andere grootmoeder had geërfd.

'Wanneer gaan we weer eens naar Mürzzuschlag?' had Rosa telkens weer gevraagd en hij had dan gezegd: 'Daar regent het', of: 'Mollenplaag in de tuin', of: 'Wespennest boven de voordeur'. Op het laatst had hij beweerd dat de dakconstructie was aangetast door knoestkevers, en die smoes maakte vreemd genoeg de meeste indruk, want daarna had ze het nooit meer over het huis gehad. Het woord knoestkever klonk ook best akelig. Terwijl hij het gewoon had verzonnen.

Helaas had de verkoop van het huis veel minder opgebracht dan gehoopt. De plaatsnaam Mürzzuschlag had een ordinaire bijklank sinds Buffalo Bill er op zijn tournee door Europa had opgetreden. Hij had buiten de grenzen van de gemeente een groot terrein laten afzetten en daar drie keer zijn indrukwekkende voorstelling gegeven: mannen galoppeerden in het rond en schoten vogels uit de lucht, en ook de runderen in de weilanden moesten eraan geloven – natuurlijk niet de dieren van de plaatselijke boeren, maar speciaal meegebrachte, afgeleefde koeien – en de mannen wierpen hun lasso zo behendig dat vluchtende veulens erin verstrikt raakten, vielen en over de kop sloegen.

Strinetzky en Mitzi Zulick waren met een tweespan uit Wenen gekomen en zagen de volgende middag vanaf de houten publiekstribune de grote Wil Buffel, want zo vertaalde je zijn naam, in hoogsteigen persoon rondjes rijden op zijn imposante paard.

De franjes van zijn wambuis golfden als de golven op zee, de rand van zijn hoed krulde licht omhoog, erboven wipte de veer van een vreemde bontgekleurde vogel. Ach-

teloos trok hij zijn pistolen, eerst het ene, toen het andere, en schoot op een schietschijf in de verte, eerst met het linker-, toen met het rechterpistool, de knallen doorboorden de middagstilte, twee rookpluimpjes stegen op. Een van de mannen reed ernaartoe, stapte naast de schijf af, bekeek hem gebukt, richtte zich vervolgens op en stak zijn duim omhoog, waarop het publiek juichend overeind sprong. Ook Strinetzky en Mitzi stonden op, riepen hoera en zwaaiden met hun armen. De gezantschapsraad verbaasde zich er wel over dat niemand van hen de schietschijf van dichtbij had gezien en ze dus allemaal op goed vertrouwen aannamen dat de beroemde Wil zijn virtuositeit had bewezen, maar vervolgens sloeg hij zijn arm om Mitzi's schouders, snoof de geur van haar parfum op, die zich op aangename wijze vermengde met de lucht van hooi en paardenmest, en zei bij zichzelf dat het niet zo belangrijk was. Die mensen waren van de overkant van de oceaan gekomen en die man was over de hele wereld bekend, van Californië tot New York, van China tot Parijs, die ene man daar met die hoed, die veer en die sporen aan zijn laarzen, enerzijds een mens als alle andere en anderzijds toch veel groter, stralender en vreemd genoeg door zijn beroemdheid niet minder echt, maar juist echter dan alle andere – met uitzondering misschien van de jonge Franz Joseph, die hij als kind ooit in zijn koets langs had zien komen, glimlachend en op onvoorstelbare wijze lichamelijk aanwezig, want het was toch nauwelijks te bevatten dat iemand die net als iedereen een hoofd en twee armen had tegelijk een echte keizer was.

En toen was er tot grote vreugde van het publiek nog een beroemdheid verschenen, eveneens hoog te paard, maar ouwelijk, voorovergebogen, verzwakt, moe, en dat

was niemand anders dan Buffalo Bills legendarische tegenstander, het opperhoofd Sitting Bull. Natuurlijk was hij allang geen opperhoofd meer, maar het belang van zijn voorovergebogen, vermoeide gestalte zat hem in het feit dat hij ooit werkelijk leiding had gegeven aan echte indianen, die echte pijlen op echte soldaten hadden afgeschoten, die echt mensen hadden gescalpeerd en aan echte totempalen hadden vastgebonden, die dus alles wat de mensen hier in Mürzzuschlag alleen uit tijdschriften kenden ook echt hadden gedaan, en wel in bloedige ernst.

Het paste ook bij die ernst dat het opperhoofd om de een of andere reden niet meedeed met het spel. Terwijl hij rondjes reed, in zijn grof geweven wollen cape, met zijn verentooi een beetje scheef op zijn hoofd, keek hij niet zoals de anderen trots naar het publiek, maar naar de grond.

En toen gebeurde er iets vreemds. Hij hield zijn paard in, richtte zich op in het zadel en hield een toespraak.

Helaas verstond niemand een woord, omdat hij het niet eens in het Engels deed, dan hadden een paar mensen misschien nog kunnen tolken, maar in zijn eigen taal. Hij maakte weidse gebaren, wees nu eens de ene, dan weer de andere kant op, sloeg zich op de borst, wees verwijtend naar Buffalo Bill en zijn mensen, die aan de rand van het veld op hun paard naar hem zaten te kijken, op een manier die duidelijk maakte dat dit enerzijds niet bij de ingestudeerde voorstelling hoorde, maar anderzijds ook weer niet voor het eerst gebeurde.

Het opperhoofd raakte steeds meer op dreef. Er ging een grote waardigheid van hem uit, waaraan alleen zijn paard een beetje afbreuk deed doordat het intussen doodgemoedereerd grassprietjes plukte. Maar omdat niemand

wist wat hij eigenlijk wilde, begon er na enige tijd toch onrust te ontstaan, sommige toeschouwers mopperden, andere lachten en weer andere maakten zich op voor de terugweg.

Ten slotte kwamen enkele ruiters in beweging om het opperhoofd weg te leiden. Hij reed gewillig met hen mee en keek nog één keer met een vragende blik rond, hij keek naar de mensen, naar de heuvels, de loofbomen en de loeiende koeien, en maakte zo'n trieste indruk dat ook de laatste toeschouwer inzag dat deze man hier nooit had moeten komen, vanuit zijn wildernis naar de beschaving, naar Mürzzuschlag, waar na het vertrek van het Amerikaanse gezelschap de grondprijzen inderdaad daalden. Personen van stand begonnen hun landgoederen te verkopen omdat er nu een zweem van frivoliteit en indiaantje-spelen over de streek hing.

Maar de waarde van Strinetzky's huis daalde vooral doordat zijn vrouw in de Kärntner Straße de nicht van de burgemeester was tegengekomen en haar had verteld dat de dakconstructie te lijden had onder vreselijk ongedierte, waarvan de naam haar na lang nadenken helaas weer te binnen was geschoten. Ook in het geheugen van de inwoners van Mürzzuschlag bleek het woord 'knoestkever' zo te beklijven dat iedere belangstellende die vanaf dat moment het huis kwam bezichtigen onmiddellijk steelse blikken om zich heen wierp. Uiteindelijk moest Strinetzky het voor een habbekrats verkopen aan de eigenaar van het aangrenzende bos, die het vanwege de kever simpelweg liet slopen en het terrein opnieuw beboste.

Tegen die tijd had Strinetzky al een andere oplossing gevonden voor zijn financiële problemen. Want ook al had hij weinig reden om zichzelf buitengewoon slim te

vinden, helemaal dom was hij nu ook weer niet, en als je op een ministerie verantwoordelijk was voor een begroting waren er altijd mogelijkheden, sommige primitief, sommige vernuftig en sommige ronduit volmaakt. De methode die Strinetzky had ontdekt was van zo'n waanzinnige perfectie dat hij zichzelf al bijna een kunstenaar vond en het betreurde dat hij zijn hele leven met niemand zou kunnen praten over wat hij had bedacht.

Dus was het nog een tijdlang doorgegaan met uitstapjes naar het platteland, uitgebreide diners, boeketten na elke voorstelling en nachten in Hotel Imperial. Tot op een avond ene Hans Müller, een industrieel uit Graz, voor Mitzi's kleedkamer had staan wachten, met een bos rozen en een fluwelen doosje met een verlovingsring. Helaas was Strinetzky juist die avond niet in het theater, maar op een niet-verzonnen, bij wijze van uitzondering echte dienstreis, het geluk had zich tegen hem gekeerd en later vroeg hij zich vaak af wat er gebeurd zou zijn als hij er die avond wel was geweest. Zou die man, met een naam die zo alledaags was dat het al bijna geen naam meer was, het dan hebben opgegeven, of was hij gewoon op een andere dag teruggekomen?

'Ik ben meer op jou gesteld dan op hem,' zei Mitzi, die goudeerlijk was en niemand om de tuin leidde. 'Ik zou liever met jou trouwen. Alleen kan er met jou niet meer getrouwd worden, en met hem nog wel.'

'Ga je in Graz wonen?'

'Ja, waarom niet? Daar is ook een theater.'

'Geen goed theater.'

'Altijd nog beter dan in Duitsland.'

'Nou, dat zegt niets. Dat is alsof je zegt: beter dan op de bodem van de oceaan!'